

۱۵۹۵۰۵۹

معیارهای ملی کتابخانه‌های عمومی

همراه با بررسی کمی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان

نویسنده:

فاطمه حسینی

سرشناسه	:	حسینی، فاطمه، ۱۳۶۰ -
عنوان و نام پدیدآور	:	معیارهای ملی کتابخانه‌های عمومی: همراه با بررسی کمی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان / نویسنده فاطمه حسینی.
مشخصات نشر	:	تهران: ندای کارآفرین، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	۱۴۴ ص.
شابک	:	978-600-482-091-2
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
موضوع	:	کتابخانه‌های عمومی — ایران — استانداردها
موضوع	:	Public libraries -- Iran -- Standards
موضوع	:	کتابخانه‌ها — وسایل و تجهیزات — استانداردها
موضوع	:	Library fittings and supplies-- Standards
موضوع	:	ساختمان‌های کتابخانه — مشخصات
موضوع	:	Library buildings -- Specifications
موضوع	:	کتابخانه‌های عمومی — ایران — اصفهان (استان)
موضوع	:	(Public libraries -- Iran -- Esfahan (Province
رده بندی کنگره	:	۸۰۳۹۷ ح ۹ الف / Z۸۴۵
رده بندی دیویی	:	۲۷۱/۵۰
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۱۰۳۹۰

نام کتاب : معیارهای ملی کتابخانه‌های عمومی - همراه با بررسی کمی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان

نویسنده : فاطمه حسینی

طراح جلد : رضا کاوه

صفحه آرا : اکرم ملک نژاد

تیراژ : ۱۰۰۰

نوبت چاپ : ۱۳۹۷ اول

قیمت : ۱۶۵۰۰ تومان

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۴۸۲-۰۹۱-۲

تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخررازی، نبش کوچه انوری، پلاک ۲۹

تلفن تماس: ۶۶۴۰۲۷۲۲

WWW.NedayeKarafarin.ir

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۱۱	فصل اول: بررسی معیارهای ملی
۱۴	نسبت کتابخانه ها عمومی به جمعیت
۲۴	معیار تعداد در بناها در کتابخانه های عمومی
۴۰	معیار منابع اطلاعاتی (کتاب، نشریات ادواری، مواد سمعی و بصری)
۵۴	معیار بودجه سالیانه کتابخانه های عمومی
۵۶	معیار مساحت و زیر بنای کتابخانه های عمومی
۶۱	معیار ساعات کار کتابخانه های عمومی
۶۹	معیار تجهیزات کتابخانه های عمومی (شامل مبلمان، صندوق، قفسه، رایانه و...)
۷۹	معیار میزان گردش کتاب (امانت) در کتابخانه های عمومی
۸۴	معیار عضویت در کتابخانه های عمومی
و	معیار فاصله کتابخانه های عمومی از مراکز فرهنگی (شامل مدارس، مساجد، و غیره)
۱۰۰	نقشه پراکندگی کتابخانه های عمومی در شهرستان های استان اصفهان
۱۰۶	
۱۱۵	فصل دوم: تحلیل معیارهای ملی از دیدگاه پژوهشگران
۱۴۱	فهرست منابع

مقدمه

کتابخانه عمومی نهادی است که به رشد و شکوفایی فرهنگ و اندیشه جامعه کمک می‌کند. با در اختیار گذاشتن منابع و اطلاعات در اختیار افراد در راستای بالا بردن فرهنگ آن جامعه، نهاد تأثیر گذار است. در جامعه کنونی با پیشرفت‌هایی که در زمینه‌های علوم و فن آوری شاهد آن هستیم و ابعاد گوناگونی که اطلاعات در آن قالب‌ها ارائه می‌شود و هزینه‌هایی که برای خرید و نگهداری آنها باید متحمل شد، دیگر افراد قادر به جمع آوری، تبع و اطلاعات مورد نیاز خود به طور خصوصی نیستند در این وضعیت وظیفه کتابخانه‌ها رساندن این اطلاعات در قالب‌ها و اشکال گوناگون به صورت رایگان و یا با هزینه کم به دست استفاده کنندگان است.

در بین انواع کتابخانه‌هایی که وجود دارند، کتابخانه عمومی گسترده‌ترین و ناهمگن‌ترین جامعه تحت پوشش برای ارائه خدمات را در بر می‌گیرد. افراد و سازمان‌های زیادی در حوزه کتابخانه‌های عمومی فعال هستند و تعاریف گوناگونی را از کتابخانه عمومی ارائه می‌کنند که در ذیل به آنها اشاره شده است.

کتابخانه عمومی به عنوان نهادی که به وسیله یک دولت محلی، ناحیه‌ای، ملی یا دیگر سازمان‌های جامعه، تأسیس، پشتیبانی و تأمین بودجه می‌شود، معرفی شده است. کتابخانه عمومی دسترسی به دانش، اطلاعات و نوشته‌ها را از طریق مجموعه‌ای از منابع و خدمات فراهم کرده و برای همه اعضای جامعه بدون توجه به نژاد، ملیت، جنس، مذهب، زبان، وضعیت اقتصادی و تحصیلات این امکانات را دسترس پذیر می‌سازد (فتاحی، ۱۳۶۸).

فدراسیون بین‌المللی انجمن‌ها و سازمان‌های کتابداری (ایفلا^۱)، کتابخانه‌ای را کتابخانه عمومی می‌داند که توسط دولت ملی، محلی یا سازمان‌های وابسته به آنها تأسیس و حمایت مالی شود تا مواد خواندنی را بدون تعصب در دسترس کلیه علاقه‌مندان قرار دهد.

کتابخانه عمومی دروازه محلی دانش است که شرایط اساسی برای آموختن مادام‌العمر، تصمیم‌گیری مستقل و توسعه فرهنگی را فراهم می‌سازد. کتابخانه عمومی کانون محلی اطلاعات است که انواع دانش و اطلاعات را به آسانی در دسترس استفاده کنندگان خود قرار می‌دهد. خدمات و مواد ویژه باید برای آن دسته از استفاده‌کنندگان که نمی‌توانند به هر دلیلی از خدمات و مواد معمولی استفاده کنند، مانند اقلیت‌های روستایی، افراد معلول یا بیماران یا زندانیان فراهم شود (یونسکو، ۱۹۹۴).

مطابق "قانون تأسیس کتابخانه‌های عمومی در شهرها" مصوب ۱۳۴۴، کتابخانه عمومی به کتابخانه‌ای گفته می‌شود که در واحد معینی با شرایط خاص تشکیل می‌گردد و کلیه کتاب‌های منتشر شده در کشور و کتاب‌های مجاز از سایر کشورها را تهیه می‌کند. (مهراد و حری، ۱۳۸۰)

همه تعاریف ذکر شده در مورد کتابخانه عمومی به دلیل تکیه بر حمایت مالی کتابخانه عمومی از طرف دولت یا سازمان‌های دیگر اشاره دارند. همچنین این تعاریف در بردارنده مشخصات جامعه تحت پوشش کتابخانه عمومی نیز هستند اما در ایران اوضاع کتابخانه‌های عمومی کمی متفاوت است و کتابخانه عمومی با تعاریفی که ذکر شد تفاوت‌های بنیادینی دارد.

در حال حاضر در ایران سه نوع کتابخانه عمومی وجود دارد:

۱- کتابخانه‌های عمومی دولتی که تحت نظارت هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور و توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی اداره می‌شوند، هزینه‌های این نوع کتابخانه‌ها از بودجه عمومی دولت تأمین می‌شود و دارای ضوابط و استانداردهای خاص و شیوه‌های معین مدیریت هستند. ممکن است برخی از این کتابخانه‌ها وقفی یا خیریه باشند و اداره آنها به وزارت ارشاد سپرده شده باشد.

۲- کتابخانه‌های عمومی که متعلق به مؤسسات عمومی، مثل شهرداری‌ها یا برخی بنیادها هستند که برای اداره به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی سپرده شده‌اند یا توسط خود مؤسسات اداره می‌شوند.

۳- کتابخانه عمومی وابسته به بخش خصوصی، که اغلب توسط همان بخش‌های خصوصی به وجود آمده و اداره می‌شوند.

تا مدتی پیش نیز شهرداری‌ها به اجبار و راه اندازی کتابخانه‌های عمومی اقدام می‌کردند و سپس آنها را به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی واگذار می‌نمودند. پس از مدتی این روند متوقف شد و شهرداری‌ها خود تصدی اداره کتابخانه‌هایی را که تجهیز می‌کردند عهده دار شدند.

روند دیگری که در تأسیس کتابخانه‌های عمومی در ایران وجود دارد، در حوزه کتابخانه‌های مساجد است. کتابخانه‌های مذکور نیز تحت نظارت هیأتی تجهیز می‌شوند و پس رسیدن به سطح مطلوب به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی واگذار می‌شوند، این روند هنوز هم ادامه دارد.

بر اساس بیانیه ایفلا / یونسکو رسالت‌های کتابخانه عمومی به شرح زیر است:

۱- ایجاد و تقویت عادات خواندن در کودکان از نخستین سال‌ها

۲- حمایت از آموزش‌های فردی و خودآموزی

۳- تأمین فرصت‌هایی به منظور رشد خلاقیت‌های فردی

۴- برانگیختن قدرت تخیل و خلاقیت کودکان و نوجوانان

۵- ارتقای آگاهی از میراث فرهنگی، درک هنرها، دست آوردها و نوآوری‌های علمی

۶- دسترس پذیر کردن تجلیات فرهنگی همه انواع هنرهای نمایشی

۷- اشاعه گفتگوی بین فرهنگ‌ها و پشتیبانی از تنوع فرهنگی

۸- حمایت از سنت‌های شفاهی

۹- تضمین دسترسی شهروندان به همه نوع اطلاعات درباره جامعه

تسهیل توسعه اطلاعات و مهارت‌های سواد رایانه‌ای (ایفلا / یونسکو^۱، ۱۹۹۴).

تعداد زیادی از رسالت‌های مذکور در برنامه‌های کتابخانه‌های عمومی ایران نادیده انگاشته شده است. در توجه به خدمات مخصوص کودکان و نوجوانان، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان را بر آن داشته که به تأسیس کتابخانه‌هایی برای این گروه سنی اقدام کند. همچنین نهضت سواد آموزی، برخی از رسالت‌هایی را که در بیانیه یونسکو برای کتابخانه‌های عمومی تعیین شده است را بر عهده گرفته است. لذا مشاهده می‌شود که تمامی رسالت‌ها را نه در بیانیه یونسکو برای کتابخانه‌های عمومی تعیین شده است را نمی‌توان برای کتابخانه‌های عمومی ایران در نظر گرفت. با توجه به نقش کتابخانه‌های عمومی در جامعه، میزان تأثیر گذاری این نهاد در روند رشد فرهنگی افراد جامعه انجام این تحقیق در این راستا صورت می‌گیرد. هدف کتابخانه‌های عمومی خدمت به عموم افراد جامعه است. برای این که خدمات مناسبی را ارائه دهند نیازمند امکانات مناسبی نیز هستند. چنان چه کتابخانه‌های عمومی قادر به انجام وظایفی مانند فراهم آوردن خدمات جامع و گسترده، اطلاع رسانی، آموزش، باز آفرینی و سرگرمی، فراهم آوردن هر گونه مطلب برای رفع نیازهای افراد و گروه‌های مختلف اجتماع نباشند، بررسی عدم کارایی کتابخانه‌های عمومی در انجام وظایفشان ضرورت می‌یابد. بررسی کتابخانه‌های عمومی استان

اصفهان از نظر کمی برای پی بردن به میزان امکاناتی است که این کتابخانه‌ها جهت ارائه خدمات و تأمین اهداف بر شمرده در فوق در اختیار دارند.

کرافورد (۲۰۰۱) در کتاب خود با عنوان **ارزشیابی خدمات کتابداری و اطلاع**

رسانی، به بیان دلایل ارزشیابی و عوامل مرتبط در محیط کتابخانه‌ها می‌پردازد. در این کتاب به معرفی روش‌های کمی و کیفی ارزیابی کتابخانه‌ها نیز اشاره می‌کند. وی معتقد است که پیمایش‌های منظم در مورد کتابخانه‌ها لازم و ضروری است و کتابخانه‌ها نیز مانند هر سازمان خدماتی دیگری به این ارزیابی‌ها برای جلب استفاده کنندگان نیاز دارند. وی دلایل زیادی هم برای ارزیابی کتابخانه‌ها بیان کرده است که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱- گردآوری اطلاعات برای تسهیل در تصمیم‌گیری و توجیه افزایش هزینه‌ها یا دفاع از هزینه‌های موجود در کتابخانه‌ها
- ۲- متقاعد کردن سرمایه‌گذاران و تأمین‌کنندگان بودجه و خدمت‌گیران به این که کتابخانه سودمندی پیش‌بینی شده را دارد.
- ۳- تشخیص نیازهای متفاوت و یا متضاد گروه‌های مختلف کاربران (همه استفاده‌کنندگان از کتابخانه نیازهای مشابه ندارند).
- ۴- مشارکت دادن کاربران در مدیریت، ارزیابی منظم به کاربران امکان اظهار نظر در کارها را می‌دهد.